

22 Mart Dünya Su Gününde
Bir Kez Daha Söylüyoruz:

Su İnsan Hakkıdır

Özelleştirilerek Gelecek Kuşakların Yaşamları Çoraklaştırılmaz!

İnsan bedeninin %60-70'ini oluşturan, insanlık tarihinde çok özel bir yer edinmiş ve insan kültüründe hep önlerde yer almış olan su, insanlığın bugününde ve yakın geleceğindeki en büyük sorunlarından birini oluşturuyor. Hemen her toplum, yerleşimlerini suya erişebileceği yerlerde kurmuş, zaman içinde doğal süreçlerle değişen su bolluğu ya da kıtlığına karşı göçler, savaşlar yaşamış ya da bayındırlık çözümleri aramıştır.

Dünya üzerinde su kaynaklarının düzensiz dağıldığı bilinmektedir. Dünya nüfusunun %43'ü birden fazla ülkeye yayılan su havzalarında bulunmaktadır. Dünyadaki 261 su havzası, ülke sınırları aşmakta, bu yüzden farklı toplumlar ve devletler paylaşım konusunda sık sık karşı karşıya gelmektedir.

Bugünde "**Su Savaşları**"ndan söz edilmekte, bu da emperyalizm tarafından kışkırtılacak önemli bir konu olarak görülmektedir. Dünyada kişi başına düşen su tüketimi ortalaması 7.600 m³/yıl ve Afrika ortalaması 7.000 m³/yıl'dır. Uzmanlara göre kişi başına 1700 m³/yıl'dan az bir tüketim yetersiz sayılıyor.

Bir kişinin günlük doğrudan su tüketimi 2-3 litre ve evsel kullanımı 20-300 litre arasında değişiyor iken, tükettiği öteki besinlerin üretimi için 2000-3000 litre/gün su harcanmış olması gerekiyor.

Kişi başına su tüketimi nüfus artış hızının iki katı bir hızla, her 20 yılda ikiye katlanıyor; Buna karşın, evlerde ve belediyelerde tüketilen su, toplamın yalnızca %10'unu oluşturuyor. Endüstri ise toplam tatlı su tüketiminin %20-25'ini oluşturuyor. Bilgisayar endüstrisinde bile, örneğin ABD'de her yıl 1,5x10⁹ m³ su tüketiliyor. Asıl tüketim ise tarımda oluyor, %65-70. Özellikle de endüstriyel tarımda.

Dünyadaki yararlanılabilir tatlı suyun miktarı 2000 yıldır değişmemiş, oysa bu süre içinde dünya nüfusu 33 kez artmıştır. Dünyadaki su sorunları ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda, halen 26 ülkede 350 milyon kişinin susuzluk çektiği, 1,2 milyar civarında insanın ise yeterli ve güvenli su kaynağına sahip olmadığı ve her yıl çoğunluğu çocuk 5 milyon kişinin su yetersizliğinden ve kirli sularından kapıldığı hastalık sonucu, yaşamını yitirdiği belirtiliyor. Günde 3000 çocuk kirli sularından ölüyor. 2050 yılına gelindiğinde

dünya nüfusunun 9.3 milyara ulaşmasının beklendiği ve iklim değişiklikleri yüzünden 60 ülkede toplam 7 milyar insanın su kıtlığı yaşayacağı belirtiliyor. Bunun yanında savaşlara ya da kozmetiğe on milyarlarca dolar bütçe ayrılırken, bütün dünya insanlarına temiz su ve güvenli kanalizasyon sistemi sağlayabilmek için yıllık 9 milyar dolar harcamanın yeteceği hesaplanıyor. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı UNDP'nin verilerine göre gecekondü semtlerinde oturan yoksulların suya ödedikleri para, şebeke suyundan yararlananlardan 5-10 kez daha fazla olduğu belirtiliyor. **Ülkelerin doğal zenginliği olan suya olan ihtiyaç arttıkça, gittikçe daha stratejik bir kaynak olmaya başlayan tatlı su kaynaklarının korunarak, verimli, planlı ve kamu yararı doğrultusunda kullanımı daha önemli bir hale gelmiştir.**

ÜLKEMİZ SULARININ GELECEĞİ SORUNLU

Türkiye'de kişi başına düşen su tüketimi 1430 m³/yıldır. Dünya ortalaması, 7.600 m³/yıl ve Afrika ortalaması bile 7.000 m³/yıl iken, uzmanlara göre 1700 m³/yıllık kişi başına tüketimden azı yetersiz görülmektedir. 1960'da nüfusu 28 milyon iken kişi başına 4000 m³/yıl kadar su tüketilen ülkemizde, 2030'da nüfusumuz 100 milyona çıkarsa kişi başına ortalama su tüketimi 1100 m³/yıla düşeceği öngörülmektedir. Türkiye'de suyun %72'si tarımda, %18'i tüketimde evsel ve %10'u da endüstride kullanılmaktadır. Tarımsal sulamanın %88'ini de salma sulama oluşturmaktadır. Kentlerdeki kayıp kaçak oranı %40'lara ulaşır. Belediyelerin yalnızca %8'inde arıtma tesisi var. OSB'lerde atık suyun %25'i arıtılmadan çevreye salınıyor. 1 lt atık kirli su, 8 lt tatlı suyu kirletiyor.

Türkiye'de 50 yılda sulak alanların yarısı yok oldu. 50 yıl önce yaklaşık 2,5 milyon hektar sulak alana sahip olan Türkiye'nin 1 milyon 300 bin hektarlık sulak alanını kaybettiği söyleniyor. 200 bine yakın kaçak kuyu açılarak sulama yapılan İç Anadolu'da, Eşmekaya ve Ereğli sazlıkları kurudu, Akşehir Gölü neredeyse çöl oldu, Beyşehir, Meke ve Tuz Gölü ile Sultan Sazlığı da kuruma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Akşehir'de 15 yıl önce 350 kilometre karenin üzerinde alana sahip olan göl, bugün tam bir çölü andırmaktadır. Geleceği düşünmeden açılan kaçak su kuyularıyla yeraltı suları tarıma aktarıldığı için göller ve diğer sulak alanlar beslenememektedir. Belli dönemler kuraklık yaşanmakla birlikte, artık yağışlı zamanlarda bile artık kaynaklarımız gölleri, sulak alanları beslemeye yetmemektedir.

-Sultan Sazlığı'nda su kaynağı azalınca, çevrenin iklimi değişti.

- Antalya'daki Avlan Gölü, tarım alanı haline getirilmek için 1970'li yıllarda kurutulurken, oluşan iklim değişikliği bölgedeki üretimi olumsuz etkiledi.

- Tuzlu bir göl olan Seyfe'nin suyu azalınca kuruyan tuzlar çevredeki tarımsal alanlara saçılmaya başladı.

-Antakya'daki Amik Gölü kurutulduğu için, bölgedeki doğal hayat olumsuz etkilendi.

- Akşehir Gölü (Konya) birkaç yıl öncesine kadar suyla dolu iken, geçtiğimiz günlerde en kurak durumuna ulaştı.

- Seyfe Gölü'nde (Kırşehir) son 5 yıldır çok ciddi bir kuraklık yaşanmakta, bu göl de bütünüyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır.

- Beyşehir Gölü (Konya), çok geniş bir alana yayılan zengin kaynağına rağmen, çok ciddi su kaybı yaşamaktadır.

- Tuz Gölü, son 50 yılda yarı yarıya küçülürken, çevredeki yerleşim bölgelerinin

kanalizasyonu da göle akmaktadır.

- Eşmekaya Sazlığı (Aksaray), 10 yıl öncesine kadar 100'den fazla kuş türünü barındırırken, bugün bütünüyle kurumak üzeredir.

- Kulu Gölü'nde (Konya), büyük su kaybı nedeniyle kurumasından endişe edilmektedir.

- Suğla Gölü (Konya), doğal su kaynağını kaybettiği için gölete dönüştürülmüştür.

- Konya Ereğli Sazlığı'nın su kaynakları yapılan göletlerle kesilmiş, kanalizasyon atıklarıyla kirlenen sazlık can çekişir hale getirilmiştir.

- Sultan Sazlığı'nda (Kayseri), su kaynakları kesilen sazlığın kurumaması için başka havzalardan su taşınmaktadır.

- Kestel Gölü (Burdur), Tarım arazisi kazanmak amacıyla kurutulmuştur.

- Gâvur Gölü (Kahramanmaraş), 1950'lerden itibaren sıtmayla mücadele ve tarım alanı elde etmek amacıyla kurutuluyor. Kurutma çalışmaları 1966'da tamamlandı ve 7 bin 125 hektar alan kurutuldu.

Ülkemizin hemen bütün yeraltısuyu akiferlerinde önemli bir tükenme süreci yaşanıyor, su düzeyleri hızla düşüyor. Bütün kıyı akiferlerine deniz suyu girmiş ve tuzlanma yaşanmaktadır. Yeraltısuyu kaynaklarımızın kirlenmesi hızla artıyor.

Ülkemizde, çokuluslu firmalar eli ile yapılan büyük barajlar tarımsal toprakların çoraklaşmasına, ovaların beslenememesine, deltaların küçülmesine, suyla bulaşan hastalıkların yayılmasına ve beklenen yararın gerçekleşmemesine neden oluyor. Pazar için tarımsal üretim, tarımda topraksızlaştırma ve kapitalist üretim ilişkileri, tarımsal nüfusun kentlere önlenebilir göçü ve ekolojik ortamın duyarlılığını göz ardı eden kazanç hırsı ülkemizin zaten kıt olan ve üstelik havzalar arasında dengesiz dağılan su kaynaklarının telef edilmesiyle sonuçlandı.

RANT DEYİNCE AKAN SULAR DUR(masın)UYOR

En önemli doğal varlığımız sularımız üzerinde yaşanan olumsuzluklar, ülkemizde 1950'lerden sonra uygulanan insanı merkezine almayan ülke ve toplumsal çıkar yerine maksimum kar ve sömürüyü koyan, maddi ve siyasi rantı benimseyen, uluslar arası sermayenin istekleri doğrultusunda ülkemiz ekonomi politikalarını yönlendiren, tüm doğal ve kamu kaynaklarımızı alınıp satılır bir meta olarak gören anlayışların acı sonuçlarıdır. Ulusal su politikalarının oluşturulmasından, uzak olan bu anlayışlar nedeniyle, göllerimiz akarsularımız kıyı akiferlerimiz su kaynaklarımız kirlenmiş ve yok edilmiştir. Bu süreçte, ülkemizde su politikaların oluşturulması, suların kamu adına denetlenmesi ile görevli DSİ'nin elaman yapısı zafiyete uğratılmış, küçültülmüş, proje yeteneği kısıtlanmış ve dolayısıyla asli görevlerini yapamaz duruma getirilmiştir.

Şimdide siyasal iktidar tarafından, en önemli doğal kaynaklarımız, akarsularımız, özelleştirilmeleri gündeme getirilerek, yabancı sermayeye sunulmaya hazırlanıyor.

En temel gereksinimimiz ve insan hakkı olan su ticarileştiriliyor. Şişelenmiş içme suyu pazarını daha şimdiden yarıdan çoğunu yabancı sermaye tarafından kontrol edilmektedir. Geçtiğimiz günlerde basına yansıyan Edirne'deki "özelleştirme" girişiminden sonra kamuoyuna yansıyan ülkemizdeki su özelleştirme pazarının 80 milyar dolar olduğu bilgisi, bu konudaki tespitlerimizi daha da güçlendirmektedir.

Su bir insan hakkıdır, özelleştirilemez, satılamaz; gereksinen herkese yeterince sağlanması bir kamu görevidir. Su bir meta değildir; pazarın istek ve heveslerine bırakılamaz, Su bir mal, bir hizmet ya da yatırım konusu olarak tüm uluslar arası, bölgesel ve iki taraflı ticaret anlaşmalarının dışında bırakılmalıdır. Su tutumlu dağıtılmalı ve kullanılmalıdır. Bu kaynağın yönetimi demokratik ve katılımcı olmalıdır. Su yeryuvarına ve insanlarla birlikte her türe aittir. Su sınırlı tükenbilir bir kaynaktır, ekosistemin bir parçasıdır, toprak ve biyokütleyle ilişkilidir; bu yüzden bütün su kaynakları doğal havzalarında kalmalıdır. Kirlenilen su arıtılmalı, dönüştürülmeli ve doğaya yeniden ancak böyle salınmalıdır.

Jeoloji Mühendisleri Odası Olarak 22 Mart 2008 Dünya Su Gününde Bir Kez Daha Belirtiyoruz Ki,

Ülkemiz için Ulusal Su Politikaları Zaman Kaybetmeden Oluşturulmalıdır. Bunun için:

-Kamu adına yeraltı sularımızı koruyan geliştiren ve denetleyen kuruluşumuz olan DSİ'nin üzerindeki siyasi baskılar kaldırılmalı, Y.A.S. üzerinde olumsuz etkiler yaratcak projeleri gözden geçirilmeli; böyle projeler uygulamaya koyulmamalıdır.

-Tüm kamu kuruluşları ve özel sektör firmaları, tarafından açılan **su sondaj kuyu bilgileri için DSİ bünyesinde bir veri bankası** oluşturulmalıdır.

-Yeraltı suları rezervini doğru ve sağlıklı olarak belirleyebilmek için ülke çapında yeraltı suyu potansiyeli yönünden uygun olan tüm akiferlerde yeteri miktarda ve doğru lokasyonlarda insan hatasını da ortadan kaldıran limnigraf aletleri ile mutlaka **yeraltı suyu seviye gözlemlerine** gidilmeli ve yeraltı suyu rezervleri revize edilmelidir.

-167 Sayılı Kanunda değişiklikler yapılarak özellikle yeraltı sularının korunmasına yönelik ciddi ve caydırıcı önlemler getirilmeli, kontrolsüz kuyu açılımları önlenmelidir.

-Jeolojik ve hidrojeolojik etüdü yapılmamış sahalarda su temin amaçlı sondaj kuyuları açılmamalıdır. Jeolojik yapısı ve akifer ortamları belirlenmemiş sahalarda sondaj kuyusu açılması, doğanın yıllar boyunca özenle kurduğu ve koruduğu akifer yapılarını nitelik ve nicelik yönünden yok edebilmektedir.

-DSİ Genel Müdürlüğü, mümkün mertebede kısa süre içinde **derin akiferleri** (en az 1000 m derinliğe kadar) araştırmalıdır. Batı ve Güney Anadolu'da büyük alanlar kaplayan akifer özellikli kireçtaşı biriminin ihtiva ettiği ve doğrudan **denize boşalan yeraltı suları** araştırılmalıdır. Bu bölgelerde son yıllarda gelişen turizm faaliyetleri nedeniyle her geçen gün artan su talepleri de dikkate alınarak bu suların bulunup faydalı hale getirilmesi, ülke ekonomisi açısından da fevkalade önemlidir.

-İçme ve sulama suyu, sınır aşan sular, ekolojik göçler, çölleşmeyle yok olan yaban hayatı, meralar, tarım alanları, tarımsal üretim ve azalan hidroelektrik üretimi gibi büyük problemler ile karşı karşıya olan ülkemizde de kuraklık ulusal afet mevzuatımıza dahil edilmeli su ve afet politikaları birlikte düşünülerek uzun vadeli politikalar oluşturulmalıdır.

-Suların da bir gün çeşitli nedenler ile tükenebileceği gerçeğinden hareketle insanlarda "**su tasarrufu**" bilinci oluşturulmalıdır. Bu kültürü oluşturma ve geliştirme adına içme, kullanma, sulama, endüstri vb. her alanda, toplumsal eğitime önem verilmelidir.

-Tatlı su kaynaklarımızın %10'u içme suyu olarak tüketilmektedir. İçme suyunda özellikle kuraklık riskini azaltacak şekilde atık sularımız, özellikle su kıtlığı çekilen yerlerde yeniden kullanılabilir hale getirilmeli, şehir ve sulama şebekelerinde kaçakların önlenmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.

-Tatlı su kaynaklarımızın %20'si gibi büyük miktarda su kullanılan sanayi sektöründe de önemli ölçüde su tasarrufu sağlanabilmesi için ileri teknolojiler kullanılarak atık su kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

-Ülkemizde tatlı su kaynaklarının %70 gibi büyük kısmı tarım alanlarını sulamak için kullanılmaktadır. Tarım alanlarımızda aşırı sulanma sebebiyle tuzlanma ve çoraklanma yaşanmaktadır. Tarımsal faaliyetlerde toprağın jeolojik yapısına uygun sulama yöntemi seçilmeli, kıt su kaynakları yönetimi bağlamında salma sulama terk edilerek basınçlı sulama yöntemlerine geçilmeli ve çifçi sulama konusunda yoğun bir şekilde eğitilmelidir.

-Başta kentsel tüketim ile sanayi tüketiminde kullanılan suların yarattığı kirlilik olmak üzere su kirliliğinin önüne geçmek için ivedi olarak arıtma tesisleri kurulmalı ve sıkı bir şekilde çalıştırılıp çalıştırılmadığı denetlenmeli, uymayanlara yaptırımlar uygulanmalıdır.

-Entegre su yönetimi anlayışıyla, bir havzada yer alan tüm su kaynakları, (yüzey, yeraltı suları ve kaynaklar) dikkate alınarak havza bazında hidrojeolojik çalışmalar yapılmalı ve o havza için en uygun **su yönetim modeli** oluşturulmalıdır. Araştırmalar ülkemizin jeolojik yapısına bağlı olarak küçümsenemeyecek miktarda (2-3 trilyon m³) **statik rezerv ve fosil su** potansiyeli bulunduğunu göstermektedir. Suyun ülkemiz için yaşamsal ve stratejik önemi göz önüne alındığında bu suların kesin rezervlerinin belirlenmesi için detaylı jeolojik-hidrojeolojik araştırmaların yapılması önemlidir.

22 MART DÜNYA SU GÜNÜNDE, Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası